

Projekt

z dnia 22 marca 2023 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY RACZKI**

z dnia 31 marca 2023 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Raczki na lata 2023-2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40), w związku z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289) Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwała się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023 – 2027 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Raczki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Piotr Słowikowski

Załącznik do uchwały Nr
Rady Gminy Raczki
z dnia 31 marca 2023 r.

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
DLA GMINY RACZKI
NA LATA 2023-2027**

Raczki, marzec2023

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie	5
2.1. Pojęcie przemocy w rodzinie	5
2.2. Osoby uwikłane w zjawisko przemocy domowej	7
2.3. Rodzaje i typy przemocy	9
2.4. Fazy cyklu przemocy	10
2.5. Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy domowej	11
2.6. Skutki przemocy w rodzinie	12
2.7. Prawo wobec problemu przemocy w rodzinie	14
3. Część diagnostyczna	15
3.1. Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Raczki	15
3.2. Zasoby umożliwiające realizację Programu oraz budowę gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	18
3.3. Gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie	19
3.4. Analiza SWOT	22
4. Wdrażanie Programu	24
4.1. Założenia i uwarunkowania Programu	24
4.2. Realizatorzy i adresaci Programu	26
4.3. Cele Programu	27
4.4. Cele szczegółowe Programu	27
4.5. Harmonogram realizacji Programu	29
4.6. Ewaluacja i monitoring realizacji Programu	34
4.7. Podsumowanie i wnioski końcowe	35

1. Wstęp

Przemoc, jako forma zachowań społecznych jest obecna w życiu jednostki niemal od zawsze, dotyka prawie każdego obszaru życia człowieka, poczynając od sfery osobistej, zawodowej, czy politycznej. We współczesnym świecie przemoc stała się towarem sprzedawanym w formie zabawy, rozrywki, reklamy, a nawet dobitnego nośnika przykuwającego uwagę w przekazywaniu informacji. Filmy, literatura, programy informacyjne, gry komputerowe, a także programy skierowane do najmłodszych nasycone są często nieuzasadnioną agresją.

Każdego dnia znajdujemy w mediach doniesienia o krzywdach wyrządzonych ludziom przez inne jednostki, o maltretowaniu słabszych – dzieci, osób starszych, niepełnosprawnych, o znęcaniu się nad najbliższymi. Przemoc i nieuzasadniona agresja stają się towarem sprzedawanym w mediach, są główną atrakcją filmów czy gier komputerowych przeznaczonych dla najmłodszych, to swoisty rodzaj rozrywki. Choć przemoc i agresja, jako forma zachowań społecznych istniała od zarania dziejów niemal we wszystkich kulturach i religiach, to właśnie obecnie obserwujemy zjawisko swoistego rozkwitu i eskalacji zachowań przemocowych.¹

W obecnej rzeczywistości przemoc przyjmuje różne formy, a dzięki możliwościom niemal nieograniczonego komunikowania się między ludźmi, ma także szeroki zasięg. W literaturze przedmiotu mówi się o przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej czy seksualnej. Te formy zachowań mogą wystąpić zarówno w rodzinie (przemoc domowa), pracy (mobbing) czy w szkole (przemoc rówieśnicza).

Przemoc w rodzinie jest w Polsce, podobnie jak w innych krajach, jednym z problemów społecznych, który wymaga podejmowania szeroko zakrojonych działań przeciwdziałających temu zjawisku. Niebagatelny wpływ na stosowanie przemocy w rodzinie ma dziedziczenie wzorca przemocy ze środowiska pochodzenia. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem przemocy przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że sposobem rozwiązywania konfliktów jest przemoc. Wpływ na stosowanie przemocy w rodzinie może mieć także uzależnienie od alkoholu lub jego nadużywanie. Statystyki pokazują, że wielu sprawców przemocy w rodzinie w chwili popełnienia czynu jest pod wpływem alkoholu. Należy pamiętać, że alkohol osłabia kontrolę nad zachowaniem i zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem na trudności. Podkreślić należy, iż uzależnienie od alkoholu nie zwalnia z odpowiedzialności za swoje czyny. Mimo, że osoby stosujące przemoc często wykorzystują fakt bycia nietrzeźwym, jako czynnik usprawiedliwiający ich zachowanie.

Współczesna praca socjalna nie może zamykać się na nowe zjawiska społeczne. Pracownicy socjalni spotykają się, bowiem z wielowymiarowymi problemami, w tym coraz częściej z problemem przemocy. Ich praca nakierowana jest na wielopłaszczyznowe wsparcie i pomoc człowiekowi w sytuacji kryzysu. Takim kryzysem niewątpliwie jest doświadczanie czy stosowanie zachowań przemocowych w rodzinie.

Bierność, bezradność czy nieumiejętność prawidłowego reagowania w sytuacjach związanych z doświadczaniem czy stosowaniem zachowań przemocowych w środowisku rodzinnym, może doprowadzić do tragicznych i nieodwracalnych konsekwencji. Dlatego ważne jest, aby jak najwcześniej wdrażać wszelkie możliwe działania profilaktyczne. Zawsze, bowiem koszty zapobiegania, w tym przypadku szeroko rozumiana edukacja, są dużo niższe niż koszty związane z walką czy wyeliminowaniem danego problemu.

¹ J. Wawrzyniak, (red.), *Socjologiczne i psychopedagogiczne aspekty przemocy*, Łódź 2007, s. 7.

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań aspołecznych, grożących patologiami, w tym przemocą domową.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na samorządy gmin w obszarze tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie następujące zadania:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Konieczność podejmowania działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika również z zapisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U z 2023r. poz. 165 z późn. zm.). Ponadto Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018-2028, przyjęta Uchwałą Nr XXVI/203/18 Rady Gminy Raczki z dnia 28 lutego 2018 r. identyfikuje przemoc domową, jako jeden z problemów społecznych Gminy Raczki. W „V” celu strategicznym ww. dokumentu dotyczącym budowy zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami i przemocą w rodzinie, jako 3 cel szczegółowy wymieniono przeciwdziałanie przemocy domowej.

Nadrzędnym celem Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Raczki na lata 2023 – 2027 jest ograniczenie na terenie Gminy skali problemu, jakim jest przemoc domowa. Cele szczegółowe, jakie będą bezpośrednio osiągnęte, odnoszą się do całego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie. Program został opracowany przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach w konsultacji z przedstawicielami samorządu gminnego oraz jednostek i instytucji statutowo zajmujących się pracą na rzecz rodziny i dziecka. Program zawiera zadania do realizacji dla wszystkich gminnych jednostek i instytucji.

W części opisowej Programu zostały zawarte podstawowe informacje na temat zjawiska przemocy w rodzinie, istotne dla właściwego zrozumienia problemu oraz planowania działań w zakresie profilaktyki i oddziaływań naprawczych w obszarze przemocy w rodzinie.

W części diagnostycznej ukazano skalę zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Raczki – w oparciu o dane pozyskane, m.in. z Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki, Posterunku Policji w Raczkach, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach, a także będące w posiadaniu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach. Przedstawiono również zasoby instytucjonalne i kadrowe, oraz potrzeby w obszarze szeroko zakrojonej pracy z rodzinami uwikłanymi w problem przemoc. Powyższe dane posłużyły do przeprowadzenia analizy SWOT, w oparciu, o którą wyznaczono cele oraz opracowano harmonogram realizacji Programu.

Zakładając, iż niniejszy Program będzie stanowił wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie na terenie Gminy Raczki i będzie realizowany przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oczekuje się, że przyczyni się on do stworzenia zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ograniczenia zjawiska przemocy oraz poprawy kondycji rodzin mieszkających na terenie Gminy Raczki.

2. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

Rodzina to „miejsce”, które postrzegane jest, jako środowisko opieki, miłości, bezpieczeństwa i schronienia. Stanowi podstawową grupę społeczną złożoną z osób połączonych stosunkiem małżeńskim i rodzicielskim. Każda osoba w rodzinie jest elementem specyficznego systemu, gdzie jednostka wpływa na funkcjonowanie układu, natomiast to, w jaki sposób funkcjonuje dany układ wpływa na zachowanie poszczególnych jego elementów. W rodzinie istotną rolę odgrywają szczególne związki interpersonalne między jej członkami oparte na silnych więziach emocjonalnych i swoistej zależności.

Rodzina pełni wobec swoich członków wiele istotnych funkcji. Funkcja socjalizacyjna jest niezwykle istotna ze społecznego punktu widzenia, gdyż wiąże się m.in. z uczeniem zachowań, norm i wartości uznawanych w danym społeczeństwie, zakłada kształtowanie przyszłych postaw członków rodziny. Funkcja ta ma działanie dwukierunkowe gdyż, jej wpływom ulegają zarówno dzieci, jak i rodzice. W trakcie międzypokoleniowych interakcji niejednokrotnie zmieniają się poglądy wychowawcze opiekunów, ich sądy, postawy czy sposób wartościowania.

Prawidłowo działająca rodzina spełniać powinna funkcję opiekuńczą, nie tylko w stosunku do dzieci, ale do wszystkich swoich członków. Ochrona, wsparcie, zrównoważona kontrola, pomoc, zaspokojenie podstawowych potrzeb, od biologicznych po emocjonalne, to podstawowe elementy funkcji opiekuńczej. Spójna, zrównoważona rodzina zapobiega odchyleniom od norm w wielu dziedzinach życia społecznego.

Należy pamiętać, iż funkcje rodziny ulegają ciągłym przekształceniom pod wpływem przemian społecznych, ekonomicznych, ustawodawczych czy obyczajowych. Współczesna rodzina ulega szybkim przeobrażeniom, niepokojący jest fakt, iż rozluźniają się więzi w rodzinach wielopokoleniowych, coraz częściej mówi się też o tzw. kryzysie rodziny wymieniając takie zjawiska jak: wzrost liczby rozwodów, spadek liczby zawieranych małżeństw, zanik tradycyjnych funkcji rodziny czy spadek dzietności.

Jak już wcześniej wspomniano rodzina stanowi swoisty system, tak, więc zaburzone funkcjonowanie jednego z jej członków uderza w cały mechanizm interakcji i zależności rodzinnych, wówczas możemy mówić o dysfunkcjonalności takiej rodziny. Taką dysfunkcją w rodzinie jest niewątpliwie zjawisko przemocy domowej, która zaburza funkcjonowanie całego systemu rodzinnego powodując zazwyczaj nieodwracalne konsekwencje we wszystkich sferach funkcjonowania członków rodziny.

2.1. Pojęcie przemocy w rodzinie

Z uwagi na fakt, iż problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem złożonym, wieloaspektowym, specjaliści opracowali wiele definicji przemocy. Kiedy mówimy o przemocy, mamy najczęściej na myśli zachowania oparte na czysto fizycznym użyciu siły tj. bicie, uderzanie, popychanie, kopanie, zmuszanie do upokarzających czynności, gwałt, stosowanie do krzywdzenia innych przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia. W literaturze przedmiotu, obok przemocy

fizycznej wymienia się również przemoc psychiczną, ekonomiczną, zaniedbanie czy przemoc seksualną. Te formy zachowań mogą wystąpić zarówno w rodzinie (przemoc domowa), pracy (mobbing), w szkole (przemoc rówieśnicza) lub w instytucjach publicznych (przemoc instytucjonalna). Przemoc w rodzinie to każde działanie jednego z członków rodziny lub zaniedbanie, które zagrażają życiu, cielesnej i psychicznej integralności lub wolności innego członka tej samej rodziny bądź poważnie szkodzą jego (jej) osobowości.²

Przemocą w rodzinie - możemy nazwać każdą sytuację, w której jeden z członków rodziny chce zdominować pozostałych. To każde zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie, skierowane przeciwko bliskiej osobie, które narusza jej prawa i dobra osobiste, powoduje psychiczne lub fizyczne cierpienie. Takie zachowanie jest przestępstwem.

Przemoc w rodzinie, zwana także potocznie przemocą domową, powszechnie traktowana jest, jako akt godzący w osobistą wolność jednostki prowadzący do jej fizycznej, a także psychicznej szkody. Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemoc w rodzinie to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. Definicja ta nie wyczerpuje wszystkich znamion przemocy, nie mieści się w niej, bowiem przemoc ekonomiczna.

Należy podkreślić, iż przemoc domowa to:

- działanie lub zaniechanie działań dokonywane przez jednego członka rodziny przeciwko pozostałym;
- proces tworzący cykle rzadko będący jednorazowym epizodem;
- działanie z wykorzystaniem istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi sił, dominacji, kontroli lub władzy;
- działanie godzące w prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a w szczególności w ich życie lub zdrowie (fizyczne czy psychiczne);
- wszelkie zachowania powodujące szkody lub cierpienie domowników.

W przypadku przemocy w rodzinie, specjaliści podkreślają konieczność zaistnienia czterech cech charakterystycznych dla tego zjawiska, które są ze sobą ściśle powiązane, występują jednocześnie i stanowią istotę przemocy domowej. Pierwszą cechą, konieczną do zdefiniowania przemocy w rodzinie, jest intencjonalność, co znaczy, że postępowanie sprawcy nie jest przypadkowe, ma charakter świadomego i zamierzonego działania. Drugim równoległym mechanizmem jest wykorzystanie przez sprawcę nierównowagi sił, zarówno fizycznych, psychicznych czy też przewagi ekonomicznej. Dysproporcja siły jest wykorzystywana do wymuszenia na osobie bliskiej pożądanego zachowania. Trzecia cecha, to uderzenie w dobro drugiej osoby, naruszenie jej godności, wolności osobistej i godzenie w jej podstawowe prawa. Ostatnia cecha to spowodowanie konkretnej szkody psychicznej bądź fizycznej, zadanie bólu i cierpienia.

Jak widać przemoc może przybierać wiele form, może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątplenia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej.

²Browne K., Herbert M. *Zapobieganie przemocy w rodzinie*, P A R P A, Warszawa 1999r.

Często przejawy przemocy domowej są spektakularne i nie mamy żadnych wątpliwości w jej rozpoznawaniu. Niezbędne jest jednak określenie praktycznych kryteriów wskazujących na obecność zachowań przemocowych w bardziej złożonych przypadkach.

Prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy w rodzinie zwiększają następujące czynniki:

- normy społeczne i kulturowe - w wielu środowiskach wciąż istnieje silne przekonanie o prawie rodziców do dominacji nad dziećmi; przyzwolenie na stosowanie kar cielesnych; nadal utrwalany jest wzorzec dominującego mężczyzny i uległej kobiety; silne normy związane z prywatnością rodziny (np. *w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać*);
- status ekonomiczny rodziny – stres związany z niskimi zarobkami, długotrwałe bezrobocie, zagrożenie utratą pracy;
- alkoholizm jednego lub kilku członków rodziny – nadużywanie alkoholu prowadzi do dysfunkcji rodziny;
- dziedziczenie wzorca przemocy – bycie ofiarą lub świadkiem przemocy w dzieciństwie zwiększa prawdopodobieństwo stosowania przemocy w życiu dorosłym;
- osobowość osoby doznającej przemocy – wysoki poziom lęku, brak wiary we własne możliwości, zależność, przekonanie o braku możliwości wpływu na własne życie, poczucie osamotnienia, rezygnacja, zubożenie, nieśmiałość w kontaktach z innymi;
- osobowość osoby stosującej przemoc - chęć dominacji, wrodzona lub nabyta skłonność do agresji, nieufność, zazdrość, brak empatii, niska wrażliwość, niskie poczucie własnej wartości, obawa przed odrzuceniem i utratą rodziny.

2.2. Osoby uwikłane w zjawisko przemocy domowej

Osobami doświadczającymi przemocy domowej mogą być zarówno dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne, chore, kobiety, ale i coraz częściej mężczyźni. Innymi słowy ofiarami przemocy domowej, mogą być wszyscy członkowie rodziny: dzieci, rodzice, współmałżonkowie, dziadkowie. Jak pokazują badania statystyczne, osobami doznającymi przemocy w rodzinie najczęściej są kobiety i dzieci³.

W tworzeniu kompleksowego i skutecznego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, nie możemy zapominać o planowaniu adekwatnych działań skierowanych do osób stosujących przemoc. Należy pamiętać, iż przemoc nie istniałaby bez osób dopuszczających się takich czynów.

Osoby doświadczające przemocy

W bezpośredniej pracy z osobami doświadczającymi przemocy, szczególnie z kobietami, warto zdawać sobie sprawę z przyczyn, dla których kobiety doznające długotrwałej przemocy w rodzinie, nie szukają pomocy, wsparcia, nie próbują zmienić swojej sytuacji tkwiąc w niszczących relacjach. Przyczyna takiego stanu jest bardzo złożona, wieloaspektowa.

Należy pamiętać, że osoby doznające przemocy odczuwają wstyd i upokorzenie, często są zależne pod wieloma względami od partnera (np. zależność finansowa, wspólne mieszkanie itp.). Dużą rolę odgrywają także osobiste i społeczne przekonania. Istotnym czynnikiem wyjścia z błędnego koła przemocy jest także brak wiary i zaufania w skuteczność pomocy instytucjonalnej.

Dodatkowo na postawę osób doświadczających przemocy ze strony bliskich mogą wpływać następujące mechanizmy psychologiczne:

- Zjawisko „prania mózgu” jest jednym z najsilniej działających mechanizmów przemocy psychicznej, często stanowi jej istotę. Pranie mózgu jest próbą systematycznego wywierania wpływu na czyjeś poglądy, postawy i przekonania. To szereg zabiegów stosowanych w celu zmiany przekonań, uczuć, potrzeb, postaw po to, aby osoba manipulowana działała zgodnie z oczekiwaniami osoby manipulującej. Najczęściej używanymi metodami prania mózgu są: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, groźby i demonstracja wszechmocy oraz sporadyczne okazywanie pobłażliwości.⁴

- Wyuczona bezradność – syndrom wyuczonej bezradności przejawia się w zaprzestaniu podejmowania jakichkolwiek działań zmierzających do zmiany swojej sytuacji. Wynika to z przekonania, że cokolwiek się zrobi i tak nie przyniesie to pożądanego efektu i zawsze znajdzie się powód do zachowań agresywnych partnera. Mimo, że osoby doznające przemocy mają możliwość unikania sytuacji, w jakich występuje przemoc, nie robią tego i pozostają w krzywdzącym związku. Osoba doznająca przemocy zaczyna odczuwać brak kontroli nad swoim losem, zaczyna wierzyć, że nie ma wyjścia z obecnej sytuacji. Osoby długotrwale doznające przemocy starają się wszelkimi sposobami zminimalizować cierpienie, jakiego doznają. Syndrom wyuczonej bezradności przyczynia się do uwięzienia kobiety w związku krzywdzącym, działa, jako silny czynnik zniewalający.⁵

Niezwykle istotnymi i wrażliwymi adresatami działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie są dzieci. Należy podkreślić, iż dziecko wychowujące się w rodzinie przemocowej, nawet, jeśli samo nie jest bezpośrednio ofiarą maltretowania, ale „jedynie” świadkiem znęcania się jednego z rodziców (opiekunów) nad drugim, nie jest w stanie prawidłowo się rozwijać, zarówno w sferze psychofizycznej, jak i społecznej. Dziecko krzywdzone bardzo rzadko reaguje na przemoc agresją. Gdy jest małe, powstrzymuje je przed tym brak siły, gdy jest starsze – świadomość, że kontratak doprowadzić może do eskalacji przemocy.⁶

Kiedy osobą doznającą przemocy ze strony bliskich jest dziecko, uruchamia ono zwykle szereg strategii zaradczych, mechanizmów obronnych służących przetrwaniu w niebezpiecznej dla niego sytuacji. Mechanizmy te chronią przed strachem, lękiem, bólem, cierpieniem i samotnością.

Najczęstsze mechanizmy obronne uruchamiane przez dzieci w sytuacji przemocy w rodzinie to:

- Wyparcie – usuwanie, niedopuszczanie do świadomości wspomnień, myśli, uczuć i pragnień, które są bolesne, przykre i burzą obraz rodzica. Wypierane emocje są częstą przyczyną nerwic czy innych zaburzeń psychicznych.

- Tłumienie emocji - to metoda radzenia sobie ze stresem, dziecko stara się zapomnieć o przeżytych bólu, cierpieniu i lęku. Kiedy tłumienie emocji trwa zbyt długo lub pojawia się zbyt często, prowadzi do zamknięcia się w sobie, wywołuje zaburzone reakcje.

-Minimalizacja, zaprzeczanie - umniejszanie znaczenie doznawanej krzywdy, minimalizowanie rozmiaru i skutków przeżywanych doświadczeń, wmawianie sobie, że zdarzenie, którego dziecko doświadczyło lub było świadkiem, wcale nie miało miejsca, albo nie było tak poważne.

- Racjonalizacja - tłumaczenie, znajdowanie usprawiedliwienia dla tego, co się wydarzyło. To sposób myślenia, odczuwania, przez które dziecko chce zwolnić rodziców z odpowiedzialności za stosowanie przemocy. W traumatycznych sytuacjach dziecko często przerzuca winę za swoje krzywdy na siebie (pojawiają się myśli, że jest niegrzeczne, głupie, brzydkie, niegodne miłości).

³<https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

⁴<https://www.niebieskaunia.info/index.php/ofiary-przemocy/dorosly-1/charakterystyka/33-pranie-mozgu>

⁵<https://www.niebieskaunia.info/index.php/ofiary-przemocy/dorosly-1/charakterystyka/32-wyuczona-bezradnosc>

⁶<https://www.infor.pl/prawo/dziecko-i-prawo/przemoc-i-molestowanie/286173,Przemoc-w-rodzinie-a-dziecko-cz-1-mechanizmy-obronne.html>

-Dysocjacja – jest to jeden z najgroźniejszych mechanizmów, który uaktywnia się w przypadku traumatycznych i ciężkich przeżyć. Dysocjacja to oddzielenie się, odłączenie od świata realnego i przejście w rzeczywistość, która jest łatwiejsza do zaakceptowania i zrozumienia.

Nie ulega wątpliwości, iż dziecko, jako osoba doznająca przemocy, znajduje się w szczególnej sytuacji chociażby z uwagi na mniejszą niż dorosły siłą fizyczną, w związku z tym nie jest ono w stanie samodzielnie się obronić. Dziecko również zazwyczaj nie jest świadome przysługujących mu praw, nie posiada wiedzy na temat instytucji pomocowych, do których należy się zwrócić w sytuacji bycia krzywdzonym przez najbliższych. Poza tym dziecku często może być trudno odróżnić, co jest normą, a co przekraczaniem granic, ponieważ nie jest w pełni świadome zasad współżycia społecznego.

Osoby stosujące przemoc

Stereotypy społeczne w roli osób stosujących zachowania przemocowe najczęściej umieszczają mężczyznę, jednak jak pokazują liczne dane, sprawcą może być każdy, zarówno mężczyzna, kobieta, osoba starsza, niepełnosprawna jak i dziecko.

Zazwyczaj osoby stosujące przemoc chcą mieć pełnię władzy i kontroli nad członkami rodziny. Użycie siły, zarówno fizycznej, jak i psychicznej, są nie tylko demonstracją siły, dominacji, ale często są przejawem poczucia niskiej wartości, niepewności, niskiej wrażliwości, małej świadomości i zdolności rozpoznawania różnych stanów emocjonalnych, zarówno u siebie jak i innych, czy też lękiem przed porzuceniem. Często osoby takie są przekonane o tym, że najlepszą i zarazem jedyną drogą do uzyskania szacunku jest wywołanie lęku, obawy, respektu. Najczęściej osoby stosujące przemoc same w dzieciństwie doświadczały przemocy, znają z doświadczenia poczucie lęku, strachu, nauczyły się, że najlepszą drogą do uzyskania szacunku jest użycie siły.

Należy zaznaczyć, iż praca z osobami stosującymi przemoc jest jednym z trudniejszych aspektów pracy socjalnej. Bezpośredni kontakt z osobą stosującą przemoc wiązać się może z zagrożeniem zdrowia i życia osób pracujących w obszarze pomocowym. Poza zagrożeniami związanymi bezpośrednio z aktami agresji, osoby stosujące przemoc bardzo często wikłają pracowników w swój system postrzegania rzeczywistości. Usiłują wywołać poczucie winy, próbują zawiązywać koalicje przeciwko członkom swojej rodziny. Nierzadko podważają kompetencje pomocowa, stosują szantaż, używają różnych strategii w obronie własnego Ja.

2.3. Rodzaje i typy przemocy

Wyróżnia się następujące formy przemocy:

- **fizyczna** – nazywana również *gorącą*, to każde agresywne zachowanie polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień (to m.in.: popychanie, obezwładnianie, szarpanie, policzkowanie, uderzenie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia);
- **psychiczna** – nazywana również *zimną*, to umyślne agresywne działania, wykorzystujące nie tyle siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie u ofiary pozytywnego obrazu własnej osoby, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych. Zachowania sprawcy mają na ogół charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból lub cierpienie (m.in.: wyśmiewanie, wyzywanie, krytyka, groźby, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami);

- **ekonomiczna** – uniemożliwianie dostępu do rodzinnych środków finansowych, prowadząc do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwianie podjęcia pracy);
- **seksualna** – wymuszenie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych przez ofiarę praktyk seksualnych w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy (np. sprawca stosuje przemoc grozi użyciem przemocy, żeby zmusić ofiarę do stosunku);
- **zaniedbanie** – stan ciągłego niezaspokajania podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych osób zależnych.

Postęp technologiczny ma ogromny wpływ na przeobrażanie się różnorodnych zjawisk społecznych, w tym także przemocy. Nowe narzędzia komunikacyjne, do jakich można zaliczyć przede wszystkim Internet, spowodowały pojawienie się zupełnie nowych rodzajów tego zachowania m.in. cyberprzemocy.

Cyberprzemoc to stosowanie różnorodnych zachowań przemocowych, od nękania, poniżania czy publikowania obraźliwych treści, po podszywanie się i szantaż, przy użyciu nowych technologii komunikacyjnych, tj. telefonów komórkowych i Internetu. Zjawisko to nieustannie ewoluuje, przybiera nowe, często niespodziewane formy. Najczęściej dotyczy młodych użytkowników sieci, ale także osoby dojrzałe są na nie narażone.

Formy przemocy: fizyczna, psychiczna, ekonomiczna i seksualna – mogą się przenikać, ale każda może też występować osobno. Ponadto szerokie ujęcie problemu pozwala wyodrębnić:

- typ przemocy, w której sprawcami są dorośli, tj. przemoc wobec partnerki/a, przemoc wobec dziecka,
- typ przemocy, w której sprawcami są dzieci, tj. przemoc wobec rodziców, przemoc wobec rodzeństwa,
- typ przemocy, w której sprawcami mogą być dorośli i dzieci, tj. przemoc wobec osób w podeszłym wieku.

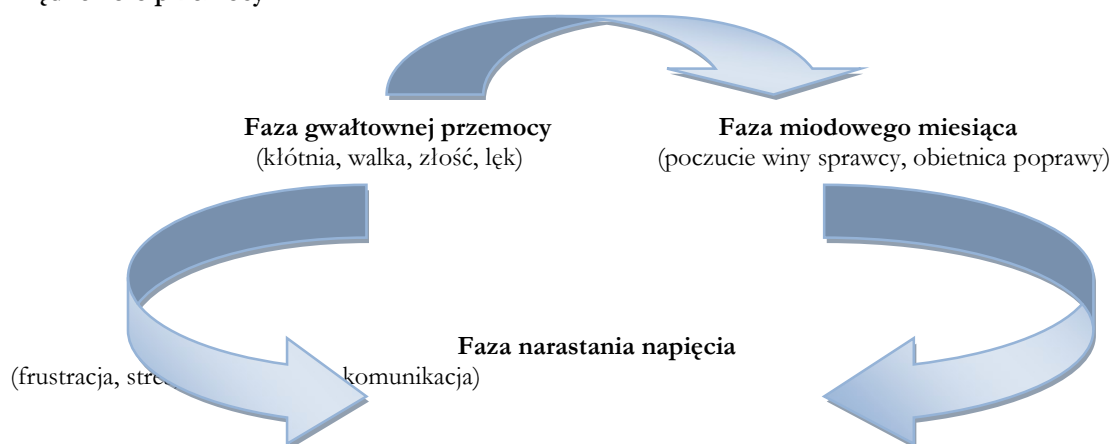
2.4. Fazy cyklu przemocy

Aby móc lepiej zrozumieć, dlaczego osobom doznającym przemocy tak trudno zmienić swoją sytuację, ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc a ofiarą. Zdecydowana większość osób nie doświadcza przemocy w sposób ciągły, gdyż przemoc ma tendencję do powtarzania się według określonej, zauważalnej prawidłowości. Istnienie tych cykli pozwala także lepiej wyjaśnić proces wiktylizacji osób doznających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności. W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- 1) faza narastającego napięcia – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych,
- 2) faza ostrej, gwałtownej przemocy – to faza, w której następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji; agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment zakończenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem ofiary (sygnały jej bólu i cierpienia nie wyciszają agresji),
- 3) faza „miodowego miesiąca” – to trzecia faza, w czasie, której sprawca wyraża swoją skruchę, okazuje żal, obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się tak jak gdyby przemoc nigdy nie miała miejsca; faza ta jest przemijająca i bez specjalistycznej pomocy kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy. Faza „miodowego miesiąca” zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych

dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą ta faza jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu zazwyczaj jest gwałtowniejsza i za każdym razem narasta. Jeśli już raz doszło do użycia przemocy, będzie ona się powtarzać dopóki nie zostanie przerwana, najczęściej przez interwencję z zewnątrz.

Błędne koło przemocy

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle skracają się fazy "miodowego miesiąca", wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i gwałtownej przemocy. To, co kiedyś było w fazie "miodowego miesiąca" przyjemności przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie i pozostają tylko dwie pierwsze fazy.

2.5. Rola stereotypów i przekonań na temat przemocy domowej

Mity i stereotypy to kulturowo uwarunkowane, silnie zakorzenione przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń, zależności i relacji społecznych danej wspólnoty, niesione i utrwalone przez pokolenia.

Wiele środowisk nie reaguje na problem przemocy w rodzinie, wyrażając tym samym przyzwolenie na jej istnienie. Jest to wynikiem funkcjonujących w świadomości jednostek stereotypów i przekonań, które fałszują rzeczywistość. Stereotypy, mity czy przekonania usprawiedliwiają stosowanie przemocy, służą do ukrycia lub zbagatelizowania problemu, przez co utrudniają prawidłowe reagowanie na akty brutalności wobec bliskich. Dają osobie stosującej przemoc sygnał o społecznym przyzwoleniu na stosowanie przemocy, umacniają w nim poczucie bezkarności, zniewalając ofiarę i zmuszając ją do milczenia.

Z punktu widzenia problemu przemocy w rodzinie za najgroźniejsze uważa się stereotypy:

- usprawiedliwiające przemoc** – np.: „osoby używające przemocy muszą być chore psychicznie”, „mnie też bili i wyrosłem na porządnego człowieka”, „jak się ciebie nie będą bać, to się z ciebie będą śmiać”, „przemoc jest wtedy, gdy są ślady na ciele”, „przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol”, „przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego”, „to był jednorazowy incydent, który nigdy się nie powtórzy”,
- przenoszące odpowiedzialność za przemoc na ofiary** – np.: „sama sobie winna”, „jeśli ktoś jest bity to znaczy, że na to zasłużył”, „widziały gały, co brały”, „ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc”, „gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy”, „kobieta odpowiada za ognisko domowe”, „gdyby chciała naprawdę coś zmienić, to już dawno by to zrobiła”,

- c) **przekonania izolujące ofiary** – np.: „nie mów nikomu, co się dzieje w domu”, „przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać”, „policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych”, „gwałt w małżeństwie nie istnieje”, „nie ujawnia się tajemnic rodzinnych”, „nie pierze się rodzinnych brudów publicznie”, „nie można zmienić swojego przeznaczenia”.

Jak wynika z Raportu z badań ogólnopolskich przeprowadzonych w ramach projektu „*Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie*”, przez PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w 2014r., stereotypy dotyczące przemocy funkcjonujące w społeczeństwie są nadal bardzo silnie zakorzenione. W 2014r. badani dość liberalnie wypowiedzieli się w kwestii incydentalnych przejawów przemocy (kłótnie, rękoczynny) – 23,5% respondentów stwierdziło, że takie sytuacje zdarzają się w każdym domu i mówienie wówczas o przemocy jest wyolbrzymieniem. Jednak zaledwie 8,5% osób uznała, że obrażanie dziecka i wyzwiska to rzecz normalna. Z kolei ponad ¼ badanych (26%), stwierdziła, że rodzice mają prawo ukarać dziecko laniem.

Niemal, co piąta osoba wskazała, że o przemocy można mówić tylko wtedy, gdy na ciele ofiary widać wyraźne ślady np. siniaki, z kolei, co czwarty respondent stwierdził, że wyzwiska i obrażanie partnera to normalna rzecz podczas małżeńskich sporów. Dane te świadczą o tym, iż stosunkowo duża część badanych (w przedziale 20% – 24%) za przemoc uważa wyłącznie przemoc fizyczną, i to jedynie w jej ostrej formie.⁷

Ww. badania wskazały, że problemem w społecznym pojmowaniu przemocy jest także jej usprawiedliwianie poprzez przypisywanie zachowaniom przemocowym szlachetnych pobudek, lub przerzucanie części winy na osoby doznające przemocy. Aż 23,8% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że „sprawca przestanie stosować przemoc, gdy trafi na właściwego partnera”.⁸ W roku 2014 ponad 17% badanych Polaków zgodziło się ze stwierdzeniem, że nie warto pomagać ofiarom przemocy, gdyż i tak wrócą one do sprawcy. Ważnym wnioskiem z wyżej cytowanych badania jest fakt, że ponad 80% respondentów uważała, że przemoc dotyka wielu środowisk, nie tylko tzw. „patologicznych” rodzin.⁹

2.6. Skutki przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem wysoce szkodliwym dla osób jej doświadczających. Oprócz szkód fizycznych w postaci obrażeń ciała, które występują bezpośrednio po akcie przemocy fizycznej, powoduje również liczne szkody psychiczne, których skutki pojawiają się z czasem i wymagają długotrwałej i profesjonalnej pomocy i wsparcia. Z powodu tych następstw cierpią nie tylko ci, którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy, tj. najczęściej dzieci.

1. Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe:

U osób poddawanych długotrwałej przemocy występują poważne problemy fizyczne i emocjonalne. Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą:

- poważne obrażenia ciała,
- zespół zaburzeń stresu pourazowego - ponowne doświadczanie traumatycznego przeżycia poprzez wspomnienia lub powracające koszmary senne; nadpobudliwość, problemy ze snem, trudności z koncentracją uwagi, z zapamiętywaniem, drażliwość, złość, zmienność nastrojów, nadwrażliwość;

⁷ Raportu z badań ogólnopolskich przeprowadzonych w ramach projektu „*Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie*”, perz PSDB dla MPiPS w 2014r., s.12 – 13.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże.

- uzależnienia – wszelkie uzależnienia (alkoholizm, narkomania, lekomania), które dla osób doświadczających przemocy są ucieczką od bólu fizycznego i psychicznego;
- zaburzenia depresyjne i lękowe - obniżony nastrój, emocjonalne otępienie, niska samoocena, brak chęci do działania, negatywne myślenie o sobie, świecie, przyszłości;
- wtórna wiktyimizacja – przyjęcie tożsamości ofiary; utrwalone przekonania, osoby doświadczającej przemocy, że zasługuje na takie zachowanie.

Osoby doznające przemocy często zachowują się niezrozumiale, niejednokrotnie zmieniają zdanie i wycofują zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, bronią sprawcy. Zachowania te są w psychologii tłumaczone najczęściej występowaniem syndromu wyuczonej bezradności, zjawiskiem „prania mózgu”, czy skutkami stresu pourazowego. Wycofanie się z aktywnych działań służących zmianie sytuacji i wyjściu z kręgu przemocy może wynikać z przekonania o bezskuteczności działań, popartego wcześniejszymi doświadczeniami. Bierność i rezygnacja są również często wynikiem technik manipulacyjnych, jakim osoba doznająca przemocy była poddawana ze strony sprawcy, technik mających utrwalić w niej niską samoocenę i wzbudzić poczucie winy.

2. Konsekwencje doświadczanie przemocy przez dzieci:

Na szczególnie długotrwałe konsekwencje zachowań przemocowych narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami lub/i świadkami przemocy w rodzinie. Skutki przemocy objawiają się w różnej postaci, m.in. jako:

- obrażenia cielesne,
- życie w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia,
- brak poczucia bezpieczeństwa i stabilności środowiska wychowawczego,
- liczne schorzenia psychosomatyczne,
- nieprzystosowania społeczne (niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywania konfliktów i kreatywności), problemów afektywno-behawioralnych (agresja, samoponížanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm),
- przemoc w postaci wykorzystywania seksualnego prowadzi do wysokiego poziomu agresji, poczucia osamotnienia, myśli samobójczych, zaburzeń snu, nadpobudliwości, agresji.

Odroczone skutki doświadczania przemocy objawiają się w postaci różnych form nie dostosowania społecznego (są to: trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w nieformalnych młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, inne uzależnienia, itp.).

Ponadto, zachowania przemocowe są dziedziczone i powielane. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie, jako elementy wpisane w rolę kobiety. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie podwyższa ryzyko, że krzywdzone dzieci same staną się krzywdzącymi rodzicami.

3. Społeczne konsekwencje doświadczania przemocy

Doświadczanie przemocy domowej niesie za sobą szereg negatywnych konsekwencji w sferze psychicznej, jednak pamiętać należy, iż przemoc domowa to także poważny problem społeczny. Przemoc w rodzinie niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci destrukcyjnych zachowań i powielania ich w dorosłym życiu. Niezbędne jest, zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania

przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

Badania pokazują, że doświadczanie jednocześnie różnych rodzajów przemocy jest bardziej destruktywne w skutkach, niż doświadczanie tylko jednego z nich. Należy pamiętać, że im dłużej człowiek będzie trwał w sytuacji stresogennej, tym większe jest prawdopodobieństwo, iż wpłynie ona trwale na jego psychikę i osobowość.

W poszukiwanie skutecznych form przeciwdziałania przemocy w rodzinie angażuje się wielu profesjonalistów z różnych dziedzin nauk społecznych, organizacji pozarządowych czy instytucji specjalistycznych. Zajmowanie się przemocą domową wymaga zarówno wnikliwego rozumienia złożoności zjawisk występujących w życiu rodzinnym, jak i szczególnej troski i rozwagi w trakcie interwencji.

2.7. Prawo wobec problemu przemocy w rodzinie

Przemoc domowa jest przestępstwem. Podstawowym przepisem prawa karnego, związanym z zagadnieniem przemocy w rodzinie, jest **art. 207 Kodeksu Karnego – przestępstwo znęcania**. Przewiduje on karę za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą, małoletnią, nieporadną, zależną. Zgodnie z art. 207 k.k. znęcanie się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Jest to przestępstwo ścigane z urzędu tzn. prokurator i policja prowadzą postępowanie niezależnie od woli i zgody osoby pokrzywdzonej. Wycofanie skargi lub odmowa zeznań nie jest podstawą do umorzenia postępowania, jeśli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniono przestępstwo.

Znęcanie jest kategorią zbiorczą – może obejmować szereg zachowań, które rozpatrywane osobno, będą stanowiły inne przestępstwa np. uszkodzenie ciała, groźby karalne. Aby przyjąć, że doszło do znęcania w rozumieniu prawa karnego, konieczny jest jakiś czas jego trwania, ale wyjątkowo, gdy przemoc ma charakter szczególnie dotkliwy lub intensywny, można ją zakwalifikować, jako znęcanie, nawet, jeżeli trwa bardzo krótko, np. jeden dzień. Jeśli zachowanie będące przemocą, nie zostanie uznane za znęcanie się, np. z uwagi na brak długotrwałości, może być ścigane osobno, jako inne przestępstwo. Obok znęcania w rodzinie dochodzi także do innych ściganych prawem przestępstw takich jak m.in.:

- ciężki uszczerbek na zdrowiu (art. 156 k.k. lub art. 157 §1 i 2 k.k.) i naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.),
- pozostawianie osoby, co, do której istnieje obowiązek sprawowania opieki, w sytuacjach bezpośrednio zagrażających jej życiu lub zdrowiu (art. 160 §2 k.k.),
- zmuszanie do określonych zachowań (art. 191 §1 k.k.),
- zgwałcenie (art. 197 k.k.) oraz nakłanianie i zmuszanie do czynów nierządnych przy wykorzystaniu stosunku zależności (art. 199 k.k.),
- porzucenie małoletniego lub osoby nieporadnej pod względem psychicznym lub fizycznym (art. 210 k.k.),
- zniewaga (art. 216 § 1 k.k.),

Od 2005 roku obowiązuje **ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**, która określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób doznających przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc. Ustawa nakłada obowiązki na osoby, które w związku

z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych powzięły podejrzenie o występowaniu przemocy w rodzinie, do niezwłocznego zawiadomienia o tym Policji lub Prokuratora (art. 12u.o.p.p.r.).

Poniżej wymieniono podstawowe akty prawne, które uwzględniają zagadnienie przeciwdziałania przemocy i regulują postępowanie różnych podmiotów w stosunku do osób doświadczających oraz stosujących przemoc w rodzinie. Poniższe regulacje stanowią fundament prawny, na których oparty jest **Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Raczki na lata 2023-2027**.

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- ustawaz dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawaz dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny;
- ustawaz dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks postępowania karnego;
- ustawaz dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej;
- ustawaz dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- rozporządzenie z dnia 13 września 2011r. o procedurze „Niebieskie Karty” oraz wzory formularzy „Niebieska Karta”;
- rozporządzenie z dnia 31 marca 2011r. procedura postępowania przy wykonaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku przemocą w rodzinie.

Program jest spójny z poniższymi Programami:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie rok 2023;
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018-2028;
- Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2023 - 2026.

3. Część diagnostyczna

3.1. Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Raczki

Realizowane na przestrzeni lat badania i prowadzone statystyki pokazują, że problem przemocy w rodzinie dotyka rocznie dziesiątki tysięcy osób. Warto przy tym pamiętać, że jest to bardzo wrażliwy temat i ludzie nierzadko boją się lub wstydzą przyznać, że dotyczy ich bezpośrednio. Jak wynika z danych statystycznych odnoszących się do przemocy w rodzinie gromadzonych przez Policję, w 2022 roku ogólna liczba osób doznających przemocy kształtowała się na poziomie 71.631.

Policja jest jednym z podstawowych podmiotów zaangażowanych w realizację procedury Niebieskie Karty. Poniżej przedstawiono zestawienie statystyczne dotyczące realizacji procedury Niebieskie Karty przez funkcjonariuszy policji na terenie Polski w ostatnich trzech latach.

Tabela nr 1. Dane KGP dotyczące realizacji procedury Niebieskie Karty

	2019r.	2020r.	2021r.	2022r.
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta A”	74.313	72.601	64.250	61.645
	w tym: - 61.076 wszczynających procedurę - 13.237 dotyczących	w tym: - 59.701 wszczynających procedurę - 12.900 dotyczących	w tym: - 53.985 wszczynających procedurę - 10.265 dotyczących	w tym: - 52.569 wszczynających procedurę - 9.076 dotyczących

	kolejnych przypadków w trakcie trwania procedury	kolejnych przypadków w trakcie trwania procedury	kolejnych przypadków w trakcie trwania procedury	kolejnych przypadków w trakcie trwania procedury
Ogólna liczba osób doświadczających przemocy, w tym:	88.032	85.575	75.761	71.631
kobiety	65.195	62.866	55.112	51.935
mężczyźni	10.676	10.922	9.520	8.714
dzieci/maloletni	12.161	11.787	11.129	10.982
Ogólna liczba osób podejrzanych o stosowanie przemocy, w tym:	74.910	73.228	64.846	62.244
kobiety	6.448	6.677	6.173	6.497
mężczyźni	68.148	66.198	58.349	55.426
nieletni	314	353	324	321
Liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc będących pod wpływem alkoholu	42.583	39.798	33.622	31.807

Źródło: Komenda Główna Policji

Ogólnopolskie badanie ankietowe, zrealizowane w 2014r. na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej), w ramach projektu „*Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie*” wskazały, iż wśród Polaków w dalszym ciągu istnieje tendencja do wąskiego rozumienia pojęcia „przemocy”, głównie, jako przemocy fizycznej (prawie 20% respondentów utożsamia przemoc tylko z widocznymi śladami na ciele ofiary). Badania pokazały także, że przejawy przemocy psychicznej oraz seksualnej nie były traktowane przez respondentów, jako zachowania przemocowe, dopóki ich tak nie nazwano w badaniu. Dlatego tak istotne jest, aby projektowane działania zapobiegawcze były zdecydowanie ukierunkowane na uświadamianie znaczenia pojęcia „przemocy” oraz wszystkich jej form i przejawów.¹⁰

Jednym z najistotniejszych wniosków płynących z badania jest niewątpliwie bardzo mała skłonność uczestników przemocy w rodzinie do szukania pomocy na zewnątrz. W zdecydowanej większości (3/4) przypadków przemocy nie korzystano z żadnej formy pomocy. Kluczowa wydaje się być potrzeba odpowiedzi na pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy. Z relacji ofiar, sprawców, a także świadków przemocy, instytucjonalny system wsparcia jawi się, jako ubogi i nieefektywny.¹¹

Te same badania ujawniły, iż w 2014r. do stosowania przemocy przyznało się ponad 9% badanych. Respondenci najczęściej deklarowali stosowanie przemocy psychicznej w stosunku do najbliższych.¹²

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem trudnym do zbadania, ze względu na fakt, iż dotyczy on najbardziej intymnej sfery życia człowieka. Jak podają instytucje zajmujące się szacowaniem skali zjawiska przemocy domowej, badania są obarczone dużym błędem ze względu na społeczne ograniczenia w ujawnianiu tego rodzaju problemów. Ofiary przemocy nie zawsze chcą zdradzać sprawy, które uznają za wstydlive, uważają, że „nie należy publicznie prać brudów”, itp. W konsekwencji większość przypadków przemocy nadal nie jest ujawniana. Zjawisko to przez wiele lat było marginalizowane, a podejmowane działania miały jedynie na celu odizolowanie ofiary od sprawcy. Istnieje, zatem potrzeba podejmowania kompleksowych działań skierowanych do ofiar przemocy w rodzinie jak również osób stosujących przemoc.

¹⁰Tamże s. 15

¹¹ Tamże s. 17

Zespoły Interdyscyplinarne funkcjonujące na terenie gmin i miast są jednymi z podstawowych podmiotów zaangażowanych w realizację procedury Niebieskie Karty. Poniżej przedstawiono zestawienie statystyczne dotyczące realizacji procedury Niebieskie Karty przez Zespół Interdyscyplinary ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczek.

Tabela nr 2. Realizacja procedury "Niebieskie Karty" w Gminie Raczek

Wyszczególnienie		2019r.	2020r.	2021r.	2022r.
Liczba WSZYSTKICH formularzy "Niebieska Karta - A" (zarówno wszczynających procedurę, jak i dokumentujących kolejne zdarzenie w ramach toczącej się procedury)	Ogółem:	22	16	21	11
	OPS	2	2	2	2
	Policja	18	14	17	7
	GKRPA	0	0	0	0
	Oświata	0	0	0	0
	Ochrona zdrowia	2	0	1	2
Liczba formularzy "Niebieska Karta - A" WSZCZYNAJACYCH Procedurę „Niebieskie Karty”	Ogółem:	17	14	19	10
	OPS	2	2	3	2
	Policja	13	12	15	6
	GKRPA	0	0	0	0
	Oświata	0	0	0	0
	Ochrona zdrowia	2	0	1	2
Liczba formularzy "Niebieska Karta - A" WSZCZYNAJACYCH procedurę, w których osobą, co, do której istniało podejrzenie, że doświadcza przemocy, była osoba niepełnoletnia (do 18 r.ż.)	Ogółem:	2	1	2	2
	OPS	1	1	1	1
	Policja	1	0	1	1
	GKRPA	0	0	0	0
	Oświata	0	0	0	0
	Ochrona zdrowia	0	0	0	0
Liczba formularzy "Niebieska Karta - A" WSZCZYNAJACYCH procedurę, w których osobą, co, do której istniało podejrzenie, że doświadcza przemocy, była osoba starsza (powyżej 65 r.ż.)	Ogółem:	3	5	4	1
	OPS	0	0	0	1
	Policja	2	5	3	0
	GKRPA	0	0	0	0
	Oświata	0	0	0	0
	Ochrona zdrowia	1	0	1	0
Liczba posiedzeń ZI		4	4	4	4
Liczba funkcjonujących w danym roku grup roboczych		17	14	22	14
Liczba posiedzeń grup roboczych		50	41	57	42
Liczba osób objętych procedurą "Niebieskie Karty", wskazanych, jako osoby stosujące przemoc w rodzinie	Ogółem:	17	14	19	9
	kobiety	0	0	2	2
	mężczyźni	17	14	17	7
Liczba osób objętych procedurą "Niebieskie Karty", wskazanych jako osoby doznające przemocy w rodzinie	Ogółem:	19	16	20	19
	kobiety	17	13	17	11
	mężczyźni	0	0	1	3
	małoletni	2	3	2	5
Liczba Niebieskich Kart C wypełnionych przez ZI/GR		16	13	17	10
Liczba Niebieskich Kart D wypełnionych przez ZI/GR		10	14	16	9
Liczba zakończonych przez ZI/GR procedur "Niebieskie Karty"	Ogółem	19	18	15	13
	na skutek ustania przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	15	16	13	11
	na skutek braku zasadności podejmowania działań	4	2	2	2

Źródło: Dane GOPS w Raczkach, ZI Gminy Raczek

¹² Tamże s. 22 - 23

Na terenie Gminy Raczki przemoc w rodzinie występuje w większości przypadkach w rodzinach o niskim statusie społecznym, często łączy się z problemem nadużywania alkoholu. Jednak zdarzają się coraz częściej przypadki stosowania zachowań przemocowych wśród rodzin o wysokim statusie społecznym. Z obserwacji środowiska wynika również, że niepokojąco częstym zjawiskiem jest stosowanie przemocy, między innymi poprzez zaniedbanie wobec osób starszych i niepełnosprawnych.

Powyższe dane wskazują, iż w 2022 r. liczba wszczętych procedur w ramach NK na terenie Gminy Raczki znacznie zmalała w porównaniu z rokiem 2021. Nie świadczy to jednak o zmniejszeniu skali przemocy domowej. Nadal wiele przypadków przemocy w rodzinie nie jest zgłaszanych, głównie z powodu strachu, wstydu, braku wiary w skuteczność prawa i obowiązujących procedur, braku sprawnego systemu wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, jak również, nie zawsze prawidłowego funkcjonowania instytucji odpowiedzialnych za ściganie i karanie (Policja, Sądy, Prokuratura). Statystyki dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie nie przedstawiają całego obrazu problemu społecznego, zarówno w Polsce, jak i na terenie Gminy Raczki. Niesie to za sobą konieczność zwiększenia pomocy ofiarom doznającym przemocy w rodzinie, a także współdziałania pracowników różnych grup zawodowych (policji, służby zdrowia, szkoły, pomocy społecznej, sądów, organizacji pozarządowych, itp.) w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje szereg działań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, w tym prowadzi pracę socjalną skierowaną do osób uwikłanych w zjawisko przemocy.

Dotychczasowe działania podejmowane wobec rodzin uwikłanych w problem przemocy domowej są niewystarczające. Konieczne jest zwiększenie zakresu działań i pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej, medycznej, a także wsparcia dla osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej oraz podejmowanie działań korekcyjnych wobec osób stosujących zachowania przemocowe. Niezmiernie istotna jest interdyscyplinarna współpraca i przepływ informacji pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, a co za tym idzie tworzenie koalicji lokalnych. Niniejszy Program ochrony ofiar przemocy w rodzinie ma na celu zwiększenie zakresu pomocy i podniesienie skuteczności działań na rzecz rodzin z problemem przemocy domowej.

3.2. Zasoby umożliwiające realizację Programu oraz budowę gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zjawisko przemocy w rodzinie jest problemem złożonym wymagającym przemyślanych, wielotorowych i kompleksowych oddziaływań, angażujących przedstawicieli różnych instytucji. W walce z problemami społecznymi pozytywne efekty daje podejście interdyscyplinarne pozwalające na spojrzenie na dany problem z różnych perspektyw. Interdyscyplinarność to także możliwość wykorzystania różnorodnych kompetencji, uprawnień i narzędzi do osiągnięcia pożądaných celów.

Zjawisko przemocy na terenie Gminy Raczki wymaga opracowania dokładnej diagnozy, wymaga także podjęcia szerokiego, zorganizowanego i zaplanowanego na wiele lat programu przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Główne zasoby instytucjonalne Gminy Raczki to:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach,
- Posterunek Policji w Raczkach,
- Szkoła Podstawowa w Raczkach,
- Szkoła Podstawowa we Wronowie (prowadzona przez Stowarzyszenie *Edukator w Łomży*),

- Zespół Szkół w Dowspuddie (prowadzony przez Powiat Suwałki),
- Zakład Opieki Zdrowotnej *Koramed* w Raczkach,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki,
- Gminny Ośrodek Kultury w Raczkach,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Raczkach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Raczkach.

Na terenie Gminy Raczki działa także kilka kół zainteresowań i stowarzyszeń:

- Raczkowski Klub Seniora,
- Koło Ambitnej Młodzieży Raczkowskiej,
- Szkolny Klub Wolontariusza *Iskra Prometeusza*,
- Stowarzyszenie Małoraczkowiaczy znad Rospudy
- Akcja Katolicka i Rada Parafialna przy Parafii w Raczkach,
- Koło Gospodyń Raczkowskich,
- Koło Gospodyń Wiejskich z Małych Raczkach,
- *Caritas* Diecezji Ełckiej Parafia Raczki.

Zasoby kadrowe (specjaliści bezpośrednio pracujący z osobami i rodzinami):

- 3 pracowników socjalnych - GOPS w Raczkach,
- 1 asystent rodziny - GOPS w Raczkach,
- 1 pedagog szkolny - SP Raczki,
- 1 psycholog szkolny - SP Raczki,
- dyrektorzy szkół - SP Raczki, SP Wronowo,
- nauczyciele - SP Raczki, SP Wronowo ,
- dzielnicowi Posterunku Policji w Raczkach,
- Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach,
- kuratorzy społeczni,
- lekarze i pielęgniarki środowiskowe – NZOZ *Koramed* Raczki,
- przedstawiciele parafii,
- radni i sołtysi.

3.3. Gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Kluczowym elementem gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest Zespół Interdyscyplinarny. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki został powołany Zarządzeniem Nr 73/11 Wójta Gminy Raczki z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie powołania i składu zespołu interdyscyplinarnego, następnie Zarządzeniem Nr 0050/13/22 Wójta Gminy Raczki z dnia 11 lutego 2022 r. w sprawie składu Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki, zmieniono skład Zespołu.

Działanie Zespołu Interdyscyplinarnego mają służyć przede wszystkim zintegrowaniu oddziaływań instytucji lokalnych oraz i zwiększeniu efektywności podejmowanych działań interwencyjnych i pomocowych skierowanych do osób i rodzin uwikłanych w zjawisko przemocy. Zespół pełnić ma przede wszystkim funkcję

strategiczno-koordynującą polegającą na kształtowaniu lokalnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zespół Interdyscyplinarny tworzą przedstawiciele instytucji, organizacji i służb z terenu gminy, których wspólne działania mogą kompleksowo przyczynić się do ograniczenia zjawiska przemocy domowej. Zespół stanowią przedstawiciele służb gminnych, instytucji i organizacji działających w obszarze wsparcia społecznego. Działania Zespołu zmierzają do poprawy sposobów udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy i ich najbliższemu otoczeniu poprzez kreowanie lokalnej polityki wobec problemu i wypracowywania procedur oraz standardów związanych z ograniczeniem skali przemocy domowej.

Należy podkreślić, iż praca Zespołu Interdyscyplinarnego przynosi korzyści zarówno jego członkom, jak i rodzinom objętym pomocą a także społeczności lokalnej. Spójny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie może przynieść następujące korzyści dla rodzin i osób dotkniętych problemem przemocy:

- możliwość uzyskania wieloaspektowej, kompletnej pomocy,
- możliwość otrzymania bardziej zindywidualizowanej i adekwatnej pomocy,
- możliwość uniknięcia sprzecznych lub powielających się działań różnych specjalistów.

Wśród korzyści płynących z pracy interdyscyplinarnej dla specjalistów wymienić można:

- szybki i pełny przepływ informacji pomiędzy specjalistami,
- bezpośrednia i otwarta komunikacja między członkami Zespołu,
- kompleksowe spojrzenie na problemy osób i rodzin, ich środowiska społecznego, deficytów, zasobów itp., co umożliwi pełniejsze zrozumienie sytuacji beneficjentów,
- możliwość postawienia wspólnej, pełniejszej diagnozy sytuacji beneficjentów,
- możliwość opracowania wspólnej strategii pomocowej,
- możliwość podjęcia działań zaplanowanych, skoordynowanych, niepowielających się i niewykluczających się wzajemnie.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki to grupa specjalistów z różnych instytucji, łącząca swoją wiedzę, umiejętności oraz możliwości wynikające z charakteru instytucji, którą reprezentują, podejmująca współpracę i skoordynowane działania mające na celu niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie zjawisku przemocy na terenie Gminy Raczki.

Główne cele i zadania Zespołu Interdyscyplinarnego:

- budowanie lokalnego systemu jakości opieki i wsparcia dla rodziny i dziecka zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- zsynchronizowanie i wypracowanie standardów współpracy przedstawicieli różnych grup zawodowych i społecznych pracujących i zajmujących się problematyką przemocy.

Zadania Zespołu realizowane są przede wszystkim przez:

1. Inicjowanie przedsięwzięć mających na celu zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
2. Współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami przy opracowywaniu i wdrażaniu procedur i standardów związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
3. Wdrażanie rozwiązań systemowych w zakresie przeciwdziałania przemocy – do realizacji przez jednostki, instytucje zajmujące się problemem przemocy domowej na terenie gminy.
4. Monitoring i ewaluację procesów wdrażania przez jednostki, instytucje zajmujące się problemem przemocy domowej procedur wypracowanych przez zespół.
5. Edukację społeczności lokalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

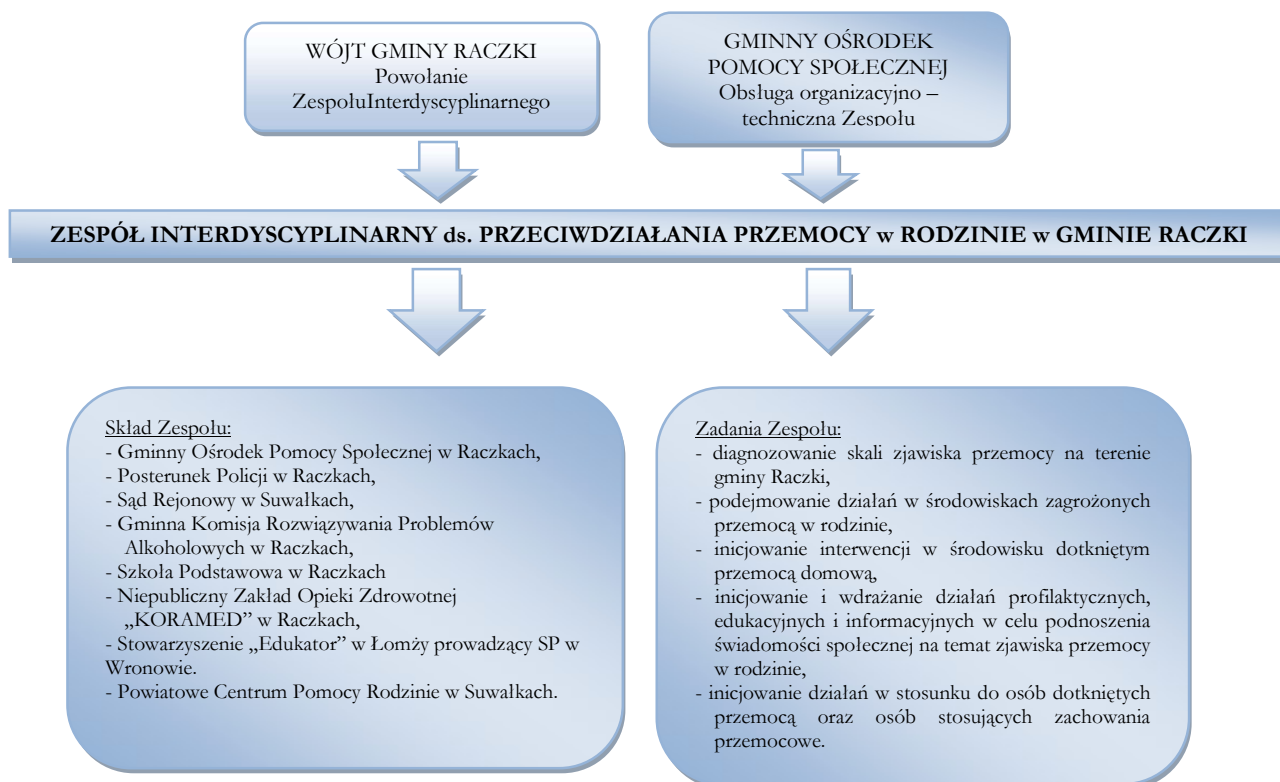
6. Poprawę skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy oraz monitorowanie występowania przemocy w rodzinie, jej rozmiarów i skutków społecznych oraz efektywności podejmowanych działań.

Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki, którego koordynatorem jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach, zgodnie z podpisanymi porozumieniami tworzą następujące podmioty:

- 1) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach,
- 2) Komenda Miejska Policji w Suwałkach – Posterunek Policji w Raczkach,
- 3) Sąd Rejonowy w Suwałkach,
- 4) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach,
- 5) Szkoła Podstawowa w Raczkach,
- 6) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej *Koramed* w Raczkach,
- 7) Stowarzyszenie *Eduktor* w Łomży prowadzący Szkołę Podstawową we Wronowie,
- 8) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach.

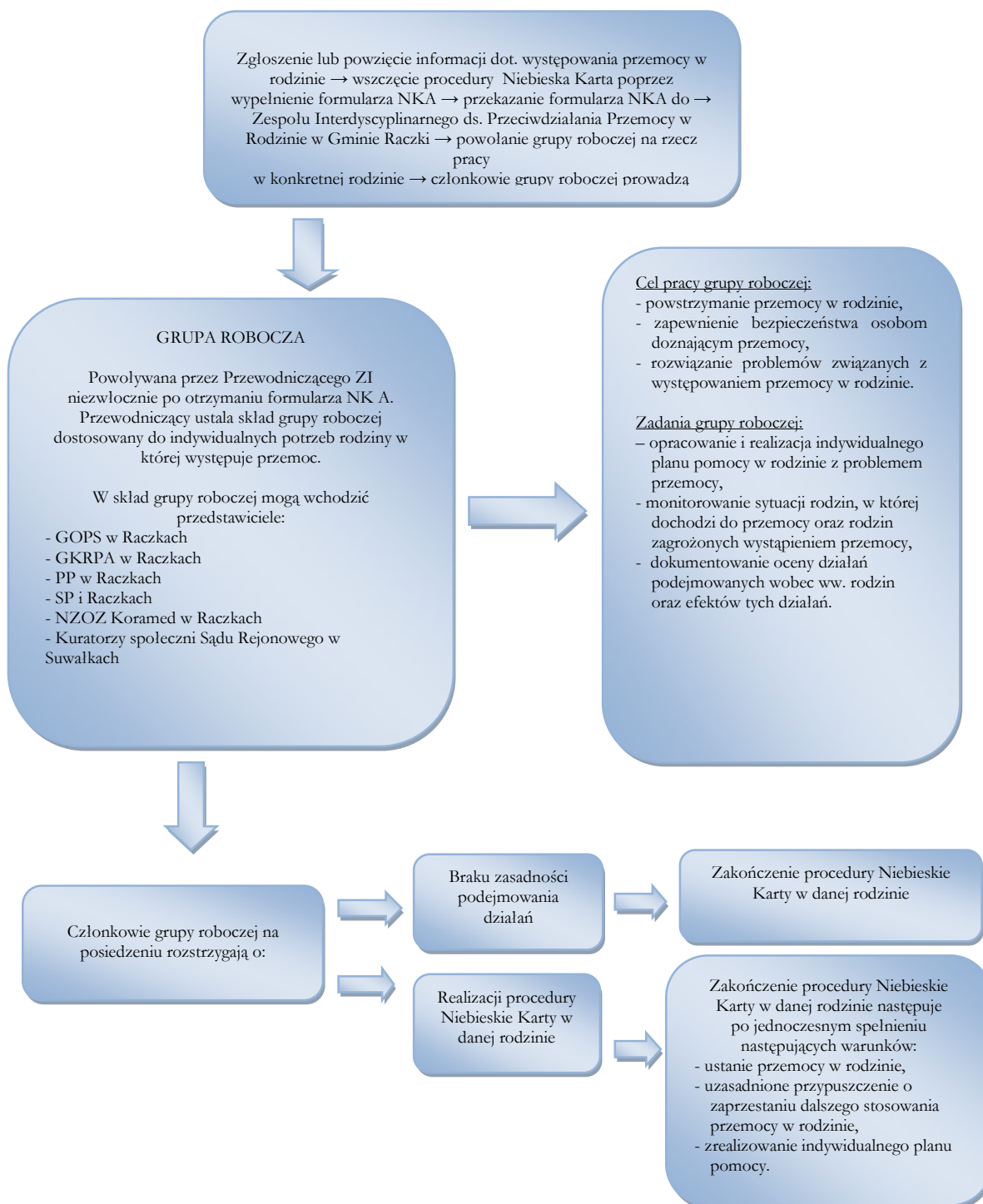
Spotkania Zespołu są bazą tworzenia systemowych działań oraz wypracowania wspólnych decyzji dotyczących indywidualnych strategii pomocy.

System przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Raczki

Opracowanie: GOPS Raczki

Realizacja Procedury „Niebieskie Karty” w Gminie Raczki

Opracowanie: GOPS Raczki

3.4. Analiza SWOT

Do analizy zasobów oraz słabych stron uwarunkowań programowych posłużono się narzędziem, jakim jest Analiza SWOT. Pozwala ona na określenie czynników wewnętrznych, zależnych od realizatorów Programu, zarazem pozytywnych jak i negatywnych, oraz czynników zewnętrznych, niezależnych od realizatorów, które mogą sprzyjać powodzeniu działań programowych jak i je zakłócać czy wręcz uniemożliwiać.

Poniższa analiza uwzględnia cztery rodzaje czynników:

- **Zewnętrzne pozytywne — szanse**, czyli zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane stają się impulsem rozwoju oraz osłabiają zagrożenia, uwarunkowania wpływające lub mogące wpływać pozytywnie na realizację celów, umożliwiające eliminowanie słabości, wzmacnianie sił, uruchamianie nowych kierunków rozwoju.
- **Zewnętrzne negatywne — zagrożenia**, czyli te wszystkie czynniki, które postrzegane są, jako bariery dla rozwoju, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń ma destrukcyjny wpływ na rozwój organizacji lub powodzenie jakiejś inwestycji. Jednocześnie nie pozwala na pełne wykorzystanie szans i mocnych stron.
- **Wewnętrzne pozytywne — mocne strony**, czyli atuty organizacji, jej walory, mające lub mogące mieć wpływ na sytuację społeczną, tworzące podstawy do rozwoju i wprowadzania rozwiązań z obszaru polityki społecznej, w tym przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- **Wewnętrzne negatywne — słabe strony**, to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji; wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć negatywny wpływ na sytuację społeczną, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń z obszaru polityki społecznej.

Analizę SWOT przeprowadzono w oparciu o dostępne dane na temat mocnych i słabych stron istniejącego na terenie Gminy Raczki systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela nr 3. Analiza SWOT gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Raczki

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • specjalistyczna kadra, • gotowość do współpracy między instytucjonalnej, • szeroka znajomość środowiska, • znajomość zagrożeń wynikających z patologii, • „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018 - 2028”, uwzględniająca problem przemocy w rodzinie, • umiejętność wykorzystania istniejącego potencjału kadrowego w realizacji zadań z zakresu problematyki przemocy, • mobilność i elastyczność działania kadr jednostek gminnych, • istniejące zaplecze instytucjonalne, • działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych: kontrole sklepów, rozpatrywanie wniosków i kierowanie na leczenie, sprawozdania z działalności komisji, • prawidłowe wykorzystywanie środków finansowych pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu, • łatwy dostęp do hostelu dla osób uwikłanych w przemoc, funkcjonującego na terenie Gminy Raczki, w miejscowości Dowspuda, dającego możliwość odizolowania ofiar od sprawców przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> • niepełna diagnoza potrzeb w zakresie zjawiska przemocy w tym przemocy domowej, • brak skutecznego przepływu informacji i właściwej koordynacji działań różnych instytucji na rzecz rodzin zagrożonych przemocą domową, • stosunkowo niska współpraca ze szkołami w obszarze profilaktyki uzależnień i zachowań agresywnych, • brak wystarczających środków finansowych na zatrudnienie w pełnym wymiarze specjalistów pracujących z osobami uwikłanymi w przemoc, dotkniętych problemem uzależnienia i współuzależnienia, • brak rozwiniętej infrastruktury socjalnej Gminy (mieszkań chronionych, lokali socjalnych), • brak całodobowej lokalnej infolinii dla rodzin w kryzysie, w tym związany z przemocą domową, • brak grupy wsparcia dla ofiar doświadczających przemocy, • brak zaufania ze stron osób doświadczających przemocy do instytucji, strach przed opinią społeczną, • brak akcji informacyjno – edukacyjnych dot. zjawiska przemocy w tym przemocy domowej, • przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy, • długa procedura kierowania osób na leczenie odwykowe, • brak wolontariatu.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze przygotowana i stale doskonaląca swoje umiejętności kadra instytucji działających na rzecz rodziny, • wprowadzenie w życie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i rozporządzenia wykonawcze, • wprowadzenie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023, • zmiany w przepisach prawnych stwarzające warunki do skuteczniejszego niesienia pomocy osobom i rodzinom w kryzysie, zmiany m.in. ww. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, • ogólnopolskie zmiany w polityce prorodzinnej, • wzrost świadomości, zarówno wśród kadr instytucji, jak i społeczności lokalnej w kwestii działań nakierowanych na przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy domowej, • możliwość pozyskiwania funduszy unijnych oraz dodatkowych środków, • wdrażanie w życie programów profilaktycznych, których adresatami są dzieci i młodzież, • oferta szkoleniowa dostosowana do potrzeb osób zawodowo i społecznie zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost natężenia patologii społecznych, • poczucie bezradności i bierność rodzin w rozwiązywaniu problemów, • negatywne wzorce zachowań społecznych, • istniejące w społeczeństwie przekonania i stereotypy dot. przemocy, • problemy alkoholowe członków rodzin, • wydłużony tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną, niskie kary w stosunku do rangi popełnionych czynów, nadużywanie zawieszania kar, • poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc, • brak gwarancji bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy, • osamotnienie rodzin zagrożonych przemocą i brak umiejętności pozyskiwania wsparcia, • ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy, niechęć do współpracy, • ogólna niechęć do uczestnictwa w procesie pomagania (brak wiaryw powodzenie przedsięwzięcia), • skomplikowane procedury pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej, • brak jednolitej metodologii zbierania danych nt. przemocy w rodzinie, co skutkuje niepełną diagnozą i niewystarczającym rozeznaniem potrzeb, • „zła prasa” dotycząca pracowników socjalnych oraz działań podejmowanych przez instytucje w obszarze interwencji kryzysowej, w tym przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Opracowanie: GOPS Racзки

4. Wdrażanie Programu

4.1. Założenia i uwarunkowania Program

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizacji celów ustawowych oraz celów wskazanych w niniejszym Programie, określono cztery podstawowe obszary zawierające kierunki działań, sprecyzowano także oddziaływania wobec różnych grup odbiorców:

Działania uprzedzające (diagnozujące, profilaktyczne, informacyjne, edukacyjne): podejmowane w ramach profilaktyki, ukierunkowane są na promocję zdrowej rodziny, reprezentującej ogólnie pozytywne wartości i styl życia oraz zapobieganie przemocy w rodzinie. Kierowane są do ogółu społeczeństwa, a także osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie. Szczególną rolę odgrywają tutaj kampanie medialne oraz programy profilaktyczne oraz akcje edukacyjne przekazujące informacje z zakresu problematyki przemocy w rodzinie.

Działania interwencyjne: tj. wszelkie działania mające na celu jak najszybsze przerwanie przemocy: interwencja policji, wszczęcie procedury NK, zawiadomienie prokuratury, sądu rodzinnego, umieszczenie osoby doznającej przemocy w ośrodku wsparcia czy izolujące osobę stosującą przemoc (nakaz opuszczenia domu, zakaz kontaktów, zakaz zbliżania itp.).

Działania wspierające: wszystkie działania pomocowe kierowane do osób doznających przemocy, których celem jest wsparcie, wzmocnienie psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne, socjalne i inne.

Działania korekcyjno-edukacyjne: kierowane do osób stosujących zachowania przemocowe.

Każde z działań we wskazanych obszarach zostało przypisane konkretnym podmiotom odpowiedzialnym za ich realizację. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, wspieranie osób dotkniętym przemocą, a także oddziaływanie na osoby stosujące przemoc są nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych.

Uwarunkowania realizacji Programu

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Raczki na lata 2023 – 2027 obejmuje różnorodne formy działań profilaktycznych oraz pomocowych skierowanych do rodzin i osób zagrożonych zjawiskiem przemocy. Cele programowe zakładają zintegrowanie i synchronizację zadań samorządu lokalnego z działaniami innych podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, kościołów, fundacji, stowarzyszeń itp., które działają na rzecz poprawy funkcjonowania środowiska lokalnego.

Cele określone w niniejszym Programie wynikają z przeprowadzonej analizy sytuacji i diagnozy potrzeb w zakresie problematyki przemocy w rodzinie, są zgodne zarówno z celami i założeniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy na rok 2023, a także ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Raczki na lata 2018-2028.

Dostosowanie rozwiązań programowych do faktycznie występujących problemów, z jakimi borykają się rodziny zagrożone kryzysem, jest jednym z podstawowych założeń niniejszego Programu. Dzięki temu jego realizacja w znacznym stopniu zwiększy efektywność działań profilaktycznych oraz wspierających w sytuacjach problemowych, podejmowanych przez różne podmioty na rzecz przeciwdziałania dysfunkcjom i przywrócenia rodzinie możliwości prawidłowego funkcjonowania.

Sprawne funkcjonowanie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie zakłada koordynację i spójność działań, w tym dobry przepływ informacji między partnerami - jednostkami pomocy społecznej, ochrony zdrowia, wymiaru sprawiedliwości, policją, instytucjami oświaty, kultury, sportu, organizacjami pozarządowymi i innymi zajmującymi się przemocą w rodzinie. Pełna realizacja wyznaczonych celów jest uzależniona od stopnia zaangażowania tych podmiotów w stworzenie systemu umożliwiającego rodzinie uzyskanie specjalistycznego wsparcia i niezbędnej pomocy, by sama stawała się niezależna, wydolna i zaradna.

W zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy, stosującym przemoc oraz w celu podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, niniejszy dokument oparty został na zasadach umożliwiających podejmowanie działań interdyscyplinarnych, tj.:

- wzajemnej współpracy i współdziałania organów administracji publicznej, instytucji, organizacji pozarządowych, policji i sądów oraz innych środowisk i osób fizycznych, uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych pośrednio i/lub bezpośrednio z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie i jej negatywnym następstwom,
- jawności działań podmiotów realizujących zadania programowe z poszanowaniem godności, tak osób stosujących przemoc, jak i osób doznających przemocy,
- szczególnej ochrony dzieci, zachowaniem ich prawa do wychowywania się w rodzinie, osób starszych i niepełnosprawnych w zakresie właściwej opieki i pielęgnacji, poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

4.2. Realizatorzy i adresaci Programu

Do realizacji niniejszego Programu oraz tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie włącza się, jako **realizatorów**:

- władze samorządowe,
- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Raczkach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach,
- Komendę Miejską Policji w Suwałkach - Posterunek Policji w Raczkach,
- Szkoły i przedszkola funkcjonujące na terenie Gminy Raczki,
- Gminny Ośrodek Kultury w Raczkach,
- Gminną Bibliotekę Publiczną w Raczkach,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej *Koramed* w Raczkach,
- Stowarzyszenie *Eduktor* w Łomży prowadzący SP w Wronowie,
- organizacje pozarządowe,
- osoby fizyczne i społeczności lokalne poszczególnych sołectw.

Adresaci Programu

Program skierowany jest do:

- społeczności lokalnej Gminy Raczki,
- osób, które doświadczają przemocą w rodzinie,
- osób, które stosują przemoc w rodzinie,
- świadków przemocy w rodzinie,
- osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

4.3. Cele Programu

CEL GŁÓWNY

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz tworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych, bądź uwikłanych w zjawisko przemocy.

Cel główny Programu realizowany będzie poprzez cele szczegółowe obejmujące następujące obszary:

- I. Rozwijanie lokalnego systemu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- II. Podnoszenie skuteczności oddziaływań pomocowych skierowanych bezpośrednio do rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie.
- III. Podnoszenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- IV. Rozwój kompetencji oraz skoordynowanie działań pomocowych instytucji lokalnych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4.4. Cele szczegółowe Programu

Poszczególnym celom szczegółowym przypisano działania, które zaplanowano w sposób uwzględniający możliwości finansowe oraz zasoby instytucjonalne Gminy Raczyńskie. Poniżej przedstawione zostały cele szczegółowe Programu oraz poszczególne działania związane z ich realizacją.

Cel szczegółowy nr 1:

Rozwijanie lokalnego systemu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- 1.1. Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Raczyńskie.
- 1.2. Podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy na temat zjawiska przemocy w tym przemocy w rodzinie.

1.3. Prowadzenie działań edukacyjnych służących podniesieniu kompetencji opiekuńczo wychowawczych rodziców.

1.4. Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych dzieci i młodzieży z zakresu zastępowania agresji, rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy, radzenia sobie ze stresem i agresją.

1.5. Zwiększenie poziomu wiedzy społeczności lokalnej na temat możliwości uzyskania specjalistycznego wsparcia, w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie.

Cel szczegółowy nr 2:

Podnoszenie skuteczności oddziaływań pomocowych skierowanych bezpośrednio do rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie.

2.1. Usprawnianie funkcjonowania istniejących podmiotów udzielających specjalistycznego wsparcia i pomocy osobom uwikłanym w przemoc domową.

2.2. Rozpowszechnianie informacji na temat instytucji i organizacji z terenu Gminy Raczki, powiatu suwalskiego lub o zasięgu ogólnopolskim, udzielających wsparcia specjalistycznego osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

2.3. Udzielanie bezpośredniej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie dostępności do specjalistycznego wsparcia.

Cel szczegółowy nr 3:

Podnoszenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

3.1. Zwiększenie dostępności do specjalistycznych form wsparcia skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie.

3.2. Podniesienie skuteczności interwencji podejmowanych w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cel szczegółowy nr 4:

Rozwój kompetencji oraz skoordynowanie działań pomocowych instytucji lokalnych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

4.1. Usprawnianie współpracy międzyinstytucjonalnej podmiotów realizujących działania w zakresie wsparcia rodzin z problemem przemocy.

4.2. Podnoszenie wiedzy i kompetencji osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przewidywane efekty realizacji Programu

Poprzez realizację celów szczegółowych Programu zakłada się uzyskanie następujących efektów:

- 1) Podniesienie poziomu świadomości mieszkańców Gminy Raczki na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
- 2) Podniesienie kompetencji wychowawczych w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy.
- 3) Zmniejszenie liczby osób i rodzin uwikłanych w zjawisko przemocy domowej.
- 4) Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
- 5) Podniesienie kompetencji zawodowych osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 6) Zwiększenie liczby osób profesjonalnie zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

7) Wzmacnianie spójnego, interdyscyplinarnego systemu działań w zakresie pomocy osobom i rodzinom dotkniętym przemocą przez rozwój działań instytucjonalnych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

8) Zwiększenie dostępności do instytucji oferujących specjalistyczną pomoc i wsparcie.

Środki na realizację Programu

Realizacja działań ujętych w celach szczegółowych Programu, w przypadku jednostek gminnych, w znacznej części będzie uzależniona od wielkości środków finansowych zaplanowanych w corocznych budżetach.

Zadania realizowane w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Raczki na lata 2023-2027 finansowane będą przede wszystkim z budżetu Gminy Raczki oraz ze środków pozyskanych z innych źródeł.

4.5. Harmonogram realizacji Programu

Niniejszy Program będzie wdrażany we współpracy z lokalnymi instytucjami, placówkami, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zajmującymi się problematyką rodzinną, zgodnie z opracowanym szczegółowym harmonogramem działań.

Za realizację Programu, koordynację przedsięwzięć na rzecz osób doświadczających przemocy, sygnalizowanie konieczności wprowadzania zmian do przyjętego dokumentu oraz informowanie o problemach w realizacji zadań odpowiada Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raczkach.

Tabela nr 4.

Harmonogram realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Raczki na lata 2023–2027

CEL SZCZEGÓŁOWY	ZADANIA	KIERUNKI DZIAŁAŃ/REALIZACJA	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU / REALIZACJI ZADANIA	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE /REALIZATORZY I PARTNERZY/	TERMIN REALIZACJI ZADANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1. Rozwijanie lokalnego systemu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	1.1.Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Raczki.	<ul style="list-style-type: none"> - opracowywanie i wdrażanie narzędzi badawczych, - prowadzenie systematycznych badań, opracowywanie i upowszechnianie wyników badań, - rejestrowanie przypadków przemocy domowej, - sporządzanie rocznego raportu (sprawozdania) dot. zjawiska przemocy w rodzinie oraz odnotowanych przypadków. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba opracowanych sprawozdań z realizacji programu, - liczba sporządzonych sprawozdań z realizacji działań dotyczących procedury Niebieskiej Karty, - liczba odnotowanych przypadków, - roczny raport – sprawozdanie. 	wszyscy realizatorzy Programu	2023-2027	Bezkosztowo
	1.2.Podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy na temat zjawiska przemocy w tym przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowywanie, pozyskiwanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych (ulotki, broszury, plakaty) na terenie Gminy. - prowadzenie akcji informacyjnych kierowanych do różnych grup odbiorców i środowisk na temat zjawiska przemocy w rodzinie, sposobów jej przeciwdziałania oraz możliwości uzyskania pomocy na terenie Gminy Raczki. - współpraca z placówkami oświatowymi oraz Gminnym Ośrodkiem Kultury w Raczkach w zakresie profilaktyki, edukacji i promowania prawidłowych postaw społecznych. - popularyzacja założeń systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz działań podejmowanych w ramach realizacji Programu. 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost społecznej świadomości problemu przemocy w rodzinie, - znajomość systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - liczba opracowanych i pozyskanych z innych źródeł materiałów informacyjno – edukacyjnych. - poziom wiedzy dotyczący treści przekazanych w ulotkach i materiałach informacyjnych. 	GOPS, GOK GBP, jednostki samorządowe i oświatowe.	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy
	1.3.Prowadzenie działań edukacyjnych służących podniesieniu kompetencji	<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie szkoleń, warsztatów, pogadanek, akcji informacyjno – edukacyjnych, 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba szkoleń, warsztatów, akcji informacyjno – edukacyjnych. 	GOPS, GBP, GOK, Szkoły, jednostki	2023-2027 (minimum 1 raz w roku)	Budżet Państwa Budżet Gminy

	opiekuńczo wychowawczych rodziców.	- praca socjalna w środowisku - udzielanie indywidualnych porad i konsultacji.	- liczb udzielonych porad.	samorządowe		
	1.4.Prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych dzieci i młodzieży z zakresu zastępowania agresji, rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy, radzenia sobie ze stresem i agresją.	- organizowanie warsztatów, pogadarek, projektów i akcji edukacyjnych z zakresu profilaktyki przemocy.	- liczba warsztatów, pogadarek, projektów i akcji edukacyjnych.	GOPS, GBP, GOK, Szkoły, jednostki samorządowe	2023-2027 (minimum 1 raz w roku)	Budżet Państwa Budżet Gminy
	1.5.Zwiększenie poziomu wiedzy społeczności lokalnej na temat możliwości uzyskania specjalistycznego wsparcia, w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie.	- organizowanie szkoleń, warsztatów, pogadarek, akcji informacyjno – edukacyjnych, - praca socjalna w środowisku - udzielanie indywidualnych porad i konsultacji.	- liczba szkoleń, warsztatów, akcji informacyjno – edukacyjnych. - liczb udzielonych porad.	wszyscy realizatorzy programu	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy

CEL SZCZEGÓŁOWY	ZADANIA	KIERUNKI DZIAŁAŃ/REALIZACJA	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU / REALIZACJI ZADANIA	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE /REALIZATORZY I PARTNERZY/	TERMIN REALIZACJI ZADANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
2. Podnoszenie skuteczności oddziaływań pomocowych skierowanych bezpośrednio do rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie	2.1.Usprawnianie funkcjonowania istniejących podmiotów udzielających specjalistycznego wsparcia i pomocy osobom uwikłanym w przemoc domową.	- realizacja zadań Zespołu Interdyscyplinarnego. - realizacja zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. - przywrócenie poradnictwa terapeutycznego w ramach Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych.	- liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego, - liczba uczestników poszczególnych programów, - liczba posiedzeń grup roboczych. - liczba rodzin objęta pomocą ZI/grup roboczych, - liczba udzielonych porad w ramach pracy grup roboczych, - liczba posiedzeń GKRPA, - liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe.	Szkoły, GKRPA, PCPR, GOPS, ZI Policja	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy
	2.2.Rozpowszechnianie informacji na temat instytucji i organizacji z terenu Gminy Raczki, powiatu suwalskiego lub o zasięgu ogólnopolskim, udzielających wsparcia specjalistycznego osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	- udzielanie specjalistycznego poradnictwa, - przygotowywanie, pozyskanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych zawierających bazę	- liczba udzielonych porad, - liczba osób, które skorzystały z poradnictwa, - liczba pozyskanych, opracowanych ulotek, plakatów i broszur. - liczba rozpowszechnionych, udostępnionych ulotek i broszur.	GOPS w Raczkach	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy

		teleadresową instytucji i organizacji wsparcia specjalistycznego.				
	2.3.Udzielanie bezpośredniej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie dostępności do specjalistycznego wsparcia.	<ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie interwencji w rodzinie dotkniętej przemocą, - diagnozowanie sytuacji rodzin dotkniętych lub zagrożonych przemocą. - monitorowanie sytuacji rodzin, w których zakończono procedurę Niebieskiej Karty, - informowanie o możliwości uzyskania pomocy specjalistycznej, - zapewnienie odpowiedniej pomocy dzieciom uwikłanym w sytuacji przemocy domowej, - zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom w związku z wystąpieniem przemocy domowej, - udzielanie niezbędnego wsparcia i pomocy finansowej lub rzeczowej rodzinom i osobom dotkniętym przemocą. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba założonych Niebieskich Kart - liczba zakończonych Niebieskich Kart w związku z uzasadnionym przypuszczeniem o zaprzestaniu stosowania przemocy. - liczba osób dotkniętych przemocą, umieszczonych w Specjalistycznych Ośrodkach Wsparcia. - liczba dzieci, które zostały odebrane z rodzin w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą, - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny z uwagi na występowanie zagrożenia przemocą w rodzinie, - liczba udzielonych zasiłków, pomocy rzeczowej osobom dotkniętym przemocą domową. 	GOPS w Raczkach, PCPR, Policja,	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy

CEL SZCZEGÓLOWY	ZADANIA	KIERUNKI DZIAŁAŃ/REALIZACJA	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU / REALIZACJI ZADANIA	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE /REALIZATORZY I PARTNERZY/	TERMIN REALIZACJI ZADANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
3.1. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc	3.1.Zwiększenie dostępności do specjalistycznych form wsparcia skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie działań informacyjno edukacyjnych dotyczących konsekwencji stosowania przemocy wobec członków rodziny - motywowanie do udziału w programach korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie - kierowanie osób podejrzanych o 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rozpowszechnionych, udostępnionych ulotek i broszur, - liczba wypełnionych formularzy NK D, - liczba osób biorących udział w programach korekcyjno - edukacyjnych, - liczba osób motywowanych 	Policja, GOPS, PCPR, GKRPA, Szkoły, Ochrona zdrowia	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy

		stosowanie przemocy w rodzinie, nadużywających alkoholu, na leczenie odwykowe.	do udziału w programach korekcyjno – edukacyjnych, - liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe.			
	3.2. Podniesienie skuteczności interwencji podejmowanych w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie	- wszczynanie procedury Niebieskiej Karty, - izolowanie sprawców przemocy (nakaz opuszczenia mieszkania, zakaz zbliżania, zakaz kontaktowania się), - składanie do Prokuratury zawiadomień o podejrzeniu popełnieniu przestępstwa związanego ze stosowaniem, przemocy w rodzinie.	- liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”, - liczba rodzin, w których ustała przemoc po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”, - liczba interwencji związanych z usunięciem osoby stosującej przemoc z miejsca zamieszkania, - liczba zawiadomień do prokuratury dot. popełnienia przestępstwa.	Policja, GOPS w Raczkach, GKRPA,	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy

CEL SZCZEGÓŁOWY	ZADANIA	KIERUNKI DZIAŁAŃ/REALIZACJA	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU / REALIZACJI ZADANIA	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE /REALIZATORZY I PARTNERZY/	TERMIN REALIZACJI ZADANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
4. Rozwój kompetencji oraz skoordynowanie działań pomocowych instytucji lokalnych działających w obszarze przeciwdziałania przemocyw rodzinie	4.1.Usprawnianie współpracy międzyinstytucjonalnej podmiotów realizujących działania w zakresie wsparcia rodzin z problemem przemocy.	- organizacja i udział przedstawicieli grup zawodowych realizujących zadania z zakresu tworzonego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w kursach, szkoleniach, konferencjach,	- liczba szkoleń, - liczba przeprowadzonych superwizji, - liczba członków ZI/grup roboczych uczestniczących w szkoleniach, superwizji.	wszyscy realizatorzy Programu	2023-2027	Budżet Państwa Budżet Gminy
	4.2.Podnoszenie wiedzy i kompetencji osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	- uczestnictwo przedstawicieli Zespołu Interdyscyplinarnego w superwizji i szkoleniach, - szkolenie specjalistyczne dla osób bezpośrednio przeprowadzających interwencje, - szkolenie specjalistów pracujących z osobami doznającymi przemocy domowej, - szkolenie grup zawodowych pracujących z rodziną,				

Opracowanie: GOPS Raczki

4.6. Ewaluacja i monitoring realizacji Programu

Celem ewaluacji jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów i rezultatów Programu. Wyniki ewaluacji posłużyć mogą również do ewentualnych modyfikacji założeń programowych, a dostarczone za jej sprawą informacje powinny być wykorzystane przy przygotowaniu Programu w kolejnym okresie programowania. Niniejszy Program będzie podlegał ewaluacji w oparciu o dane zebrane przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki podczas monitoringu.

Podczas ewaluacji ocenie podlegać będą następujące obszary Programu m.in.:

1. proces realizacji działań i osiągniętych efektów Programu,
2. proces wdrażania i zarządzania Programem, w tym współpracy interdyscyplinarnej,
3. rekomendacje do opracowania kontynuacji Programu.

Ewaluacja powinna uwidocznic trafność, skuteczność, użyteczność i efektywność Programu. Powinna określić, do jakiego stopnia oddziaływanie programowe przyczyniły się do osiągnięcia celu głównego, celów szczegółowych i czy odpowiadają potrzebom adresatów Programu.

Monitoring (zbieranie i analizowanie danych w trakcie realizacji zadań programowych) będzie prowadzony przez pracowników socjalnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach, na podstawie zebranych informacji przekazywanych przez jednostki uczestniczących w realizacji zadań szeroko związanych ze wspieraniem rodzin. Monitorowanie sytuacji rodzin i osób bezpośrednio uwikłanych w sytuacje przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, będzie zadaniem członków Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki.

Proces wdrażania założonych w niniejszym Programie działań i celów oraz informacja o aktywności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Raczki w danym roku, będą przedmiotem corocznych sprawozdań przedkładanych Wójtowi Gminy Raczki przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raczkach.

4.7 Podsumowanie i wnioski końcowe

Specjaliści od lat szukają wyjaśnienia zagadnień związanych z powszechnością występowania zjawiska przemocy. Problem ten dotyka, bowiem rodziny na całym świecie. Zdiagnozowanie skali przemocy jest szczególnie trudne z uwagi na liczne czynniki wynikające m.in. z panujących stereotypów społecznych, uwarunkowań środowiskowych, kulturowych czy osobistych takich jak m.in. poczucie wstydu, lęk, współzależnienie. Z uwagi na powszechność zjawiska przemocy oraz jego rozległe, negatywne konsekwencje, niezwykle istotne jest tworzenie spójnych, profesjonalnych systemów ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie.

Celem wdrażania programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest przede wszystkim udzielanie kompleksowej pomocy osobom uwikłanym w problem przemocy domowej, przez co rozumie się osoby doświadczające przemocy, jak i ją stosujące. Skuteczna realizacja zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy jest uzależniona m.in. od zintegrowania i skoordynowania działania wszystkich instytucji zaangażowanych w rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie. Niezwykle istotnym czynnikiem mającym zdecydowany wpływ na ograniczanie skali zjawiska przemocy jest podniesienie poziomu świadomości społecznej w zakresie negatywnych konsekwencji tego zjawiska. Dlatego też edukacja społeczności z terenu Gminy Raczki stanowi ogromne wyzwanie a zarazem szansę na zmniejszenie tolerancji dla niepożądanych zjawisk społecznych, jakim jest przemoc w rodzinie.

Należy również pamiętać, aby podejmowane działania interwencyjne wobec osób doświadczających jak i stosujących przemoc, nie ograniczały się wyłącznie do rozmowy ze specjalistą, ale pociągały za sobą szereg działań długofalowych. Cele i zadania zawarte w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Raczki na lata 2023-2027 pełnią funkcję strategiczno-koordynującą polegającą na kształtowaniu lokalnej polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zadania realizowane w porozumieniu z podmiotami funkcjonującymi na terenie Gminy powinny pociągać za sobą pozytywne skutki, w postaci rozwiniętego i efektywnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rzetelna realizacja założeń programowych może przynieść korzyści nie tylko beneficjentom Programu, ale i mieszkańcom Gminy jak i realizatorom Programu.